

XI Col·loqui Internacional Verdager (Barcelona, Vic i Folgueroles, de l'11 al 13 de novembre de 2021). — El bust de Verdager, esquerdat pel rossec al llarg d'un mur, dibuixa una petja tota blanca, de guix, en un passadís d'universitat. Com l'obra de Perejaume allotjada a la Torre dels Capellans, l'XI Col·loqui Internacional Verdager, amb el subtítol «apropriacions i presències», s'ha demanat sobre el sentit d'un rastre. Aplegant artistes i acadèmics, ha volgut internar-se en les formes que ha projectat una tradició envoltada de llums i a voltes colgada en oblits, un joc de continuïtats però també d'interrupcions, de repeses. Sigui pel desnonament, sigui per l'acostament de la mena que sigui, el cap del poeta no és mai el mateix cap. Lluny d'intentar endevinar qui era Verdager en Verdager, hom va cercar-hi qui era, qui és, Verdager fora de Verdager.

A la Sala Pere Coromines de l'IEC, sota les corbes de nivell del Pallars Sobirà —també perejaumianes—, la convocatòria d'enguany ja disposava a la conversa. Va encantar-la Albert Gusi, en diàleg amb les intervencions musicals de Neus Borrell (veu) i Bru Ferri (guitarra), que va recórrer Barcelona, a mig camí de l'acció fotogràfica i la ruta literària, tot recercant Verdager; una ruta, tanmateix, no definida per l'hàbit d'aglutinar llocs insignes sinó conformada a través de la pura nominació. Començant per la plaça Verdager, on hi ha el monument —encorbat— del poeta, s'enfilava, Barcelona amunt, fins al carrer del Canigó. La ruta, incorporada a Wikiloc, va concretar-se en mapa, editat per Alpina, amb la geografia il·lusòria d'una Barcelona pirenaica.

A la jornada viguetana van reunir-se a la mateixa taula tot d'artistes, també, que s'han acostat a Verdager amb un esguard creador: Albert Naudín (*Maleïda 1882*, 2019); Pep Paré (*Verdager, ombres i maduixes*, 2020); Lluís Soler, rapsode verdagerià a *Oir Canigó* (2017) i, al film de Naudín, representant Verdager mateix; i Laia Torrents, de Cabosanroque (*Dimonis. Ex-orcismes i in-orcismes de Verdager*). Després d'explicar què va dur-los al poeta, la taula va virar, d'una manera natural, a parlar, si es vol planyívolament, sobre la dificultat d'apropriar-se de Verdager; no tant per motius intrínsecs a la creació com per la situació, en un sentit material (i, diria, no tan material), de la cultura catalana avui. Al darrere del repte com a artistes d'emprar Verdager, s'hi veia la cua d'una impotència nacional, la d'un funcionar més deutor del compromís individual que amb capacitat d'osmosi, sense prou afanys coordinats perquè es puguin abastar les eines econòmiques i d'esperit que calen per a nodrir una cultura total i no d'apedaçaments.

La conversa amb Àlvar Valls i Roser Carol, entre la recerca i l'art, va tenir un caire més híbrid. Han documentat durant els últims deu anys un gran nombre de materials verdagerians —gènesi de la novel·la de Valls, *Entre l'infern i la glòria* (2020)— dels quals sortiran a Edicions 1984 una cronologia, enguany, i una bibliografia, el 2023.

La ponència de Ricard Giramé (UVic-UCC), amb el títol «Verdager, entre l'apropiació i el merxandatge», va iniciar el nucli de la seva tesi, que pretén expandir els estudis sobre Verdager des d'un punt de vista comunicatiu a través de la pregunta «Verdager és una marca?». Des del «Virolai» i «L'emigrant» com a pòsit passiu, com a capital simbòlic subconscient, fins al Verdager *pop* en anuncis de dentífric, Giramé va fer inventari de tot de productes singulars que s'apropriaven, diversament, de la imatge del poeta. La iniciativa, encara més quantitativa que interpretativa, podria ajudar, en un ordre eloqüent, inserida en un discurs sospesador, a entendre les estratègies autorials però sobretot collectives amb què es va projectar i amb què es projecta l'home i el mite. Fent èmfasi en aquests darrers termes, la ponència plenària de Marijan Dović (Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede, ZRC SAZU, Ljubljana), «National Poets and Cultural Saints of Europe: The Case of Verdager», va presentar, en termes generals, el sistema articulat a partir de la figura del *sant cultural*. Tot i que segons Dović és una categoria que es pot resseguir des dels cultes a Homer i Hesíode, remarca l'amplificació, massiva, que suposa el segle XIX. El sistema, configurat a partir dels valors VITA-CULTUS-EFFECTUS, va aplicar-lo al cas Verdager, sintetitzant el capítol de Magí Sunyer (URV) i Jaume Subirana (UPF) al llibre coordinat per

Jón Karl Helgason i el mateix Dović, *Great Immortality. Studies On European Cultural Sainthood* (2019).

Sense ser oficialment plenària, la ponència a càrrec de Roger Friedlein (Ruhr-Universität Bochum) en tenia tot l'aire. En una lectura acarada dels dos grans poemes èpics de Verdaguer, pautada pel concepte d'autoreflexió i el lligam hermenèutic entre tots dos textos, Friedlein va identificar la tensió entre el cant individual, vinculat a l'acomiadament d'un món que cau justament però que tanmateix és enyorat, i el cant coral, hímic, de les fundacions, d'una victòria que tot i ser lluminosa no sap anul·lar l'enyor. Va assenyalar, també, la possibilitat d'entendre la relació entre *L'Atlàntida* i *Canigó* com una estructura de significat que aconsegueix la mena de poesia que l'altre anuncia, que va concretar, per exemple, en una interpretació del cant de Gentil, que implicaria, doncs, no només una renúncia emmarcada en els límits del personatge sinó una renúncia poètica.

Hi va haver, també, un gran nombre de comunicacions, que van respondre amb diferents perspectives la crida del Col·loqui d'enguany, des de la recepció de crítics i creadors a l'excursionisme i l'organografia vegetal; les tals aportacions es recolliran si no totalment, parcialment, al proper *Anuari Verdaguer*. Voldria destacar-ne la intervenció de Joan Santanach (UB), que va alertar que no es deixessin de banda els *papers* autorials a l'hora d'editar les obres de Verdaguer. Encarregat d'editar *Canigó* a l'OCEC, va oferir un petit tast d'algunes variants d'autor, fins ara intocades, sorprenents i de gran interès —com ara l'addició del monestir de Ripoll o l'incorporació del cant X. De gran interès, tanmateix, no només per a l'estricta filologia —no mai estanca— sinó, també, per a la història literària i per als estudis hermenèutics.

El darrer dia es va concloure amb la recapitulació de Ramon Pinyol, «La renovació dels estudis sobre Verdaguer: el reconeixement d'un clàssic», que va anar des del «rústec genial» de Riba a, *lato sensu*, el Hölderlin català de Molas i Torrents, això és, la consolidació de Verdaguer al cànon; una síntesi imprescindible per a tots aquells que accedeixin de nou a l'estudi de Verdaguer. El Col·loqui es va tancar homenatjant Ricard Torrents, amb l'anunci de l'estrena de *Ricard Torrents, memoria viva: «La literatura i el descobriment de la pàtria mítica»*. Torrents va fer un petit parlament i, colpit, va llegir el poema «Vora la mar». La de Torrents va ser l'última «apropiació», la presència del poeta al llarg de tota una vida: «per què, per què, enganyosa poesia, | m'ensenyes de fer mons?».

Albert GENE
Universitat de Barcelona

XVI Trobada del Grup d'Estudis Etnopoètics (12 i 13 de novembre de 2021). — El Grup d'Estudis Etnopoètics (GEE) —grup que és sota l'empara de la Societat Catalana de Llengua i Literatura, filial de l'Institut d'Estudis Catalans— convoca trobades anuals de caràcter rotatiu pels territoris del domini lingüístic des de l'any 2005. El seu objectiu és reunir esforços en un grup multidisciplinari que intercanvia experiències i projectes sobre l'etnopoètica. Des d'aquella data, se n'ha fet una cada any, dedicada a un tema central entorn del qual es presenten comunicacions que, posteriorment, són elaborades en forma d'article i publicades en un llibre. Enguany, s'ha esdevingut la XVI Trobada i s'ha celebrat a la ciutat de Girona.

Així, els dies 12 i 13 de novembre de 2021 la capital del Gironès va acollir la XVI Trobada del GEE, dedicada a «La representació etnopoètica del mal». Es va desenvolupar a les instal·lacions de la Biblioteca de la Universitat de Girona (UdG), amb la col·laboració de l'Institut d'Estudis Gironins (IEG), la Càtedra de Patrimoni Literari Maria Àngels Anglada – Carles Fages de Climent, la Càtedra Ferrater Mora —totes dues de la Universitat de Girona—, la Universitat d'Alacant, la